

TEGEN DE KWAKZAL

TE4547

UITGAVE VAN DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, VERENIGING TOT EVALUATIE VAN ALTERNATIEVE BEHANDELMETHODEN EN TOT BESTRIJDING VAN DE KWAKZALVERIJ

Het kort geding

'Ik wens dat zich nimmer een hollandsch hoofd met den duitschen narrenkap dekken zal. ...De homöopathie is een van de verschijnselen in de maatschappij die haar ontstaan verschuldigd zijn aan ledige hoofden en dolle enthousiasten, om te zwijgen van gepolijste bedriegers.'

D. Soeterik: Iets over homöopathie (brochure ± 1860)

Naar aanleiding van het kort geding dat de Alkmaarse homeopathische fabriek VSM tegen onze Vereniging aanspande, verschenen in de vorige editie van het *Actieblad tegen de Kwakzalverij* reeds achtergrond-artikelen over VSM, over de omstreden publicatie in het *Pharmaceutisch Weekblad* en over de personen, die binnen VSM verantwoordelijk zijn voor deze wanhoopsdaad. In dit artikel wil ik u deelgenoot maken van de veronderstellingen, die er binnen het bestuur leven, over de mogelijke achtergrond van deze op het eerste gezicht zo onbezonnen actie van het bedrijf. Het vonnis staat in extenso afgedrukt op de pagina's 5 en 6.

Wetenschappelijke ambities

Op de homeopathiemarkt heeft VSM te concurreren met bedrijven als Vogel, Pflüger, Dolisos, Bonusan en Weleda. De grootste concurrent, ook nu nog groter dan VSM, is Vogel en deze richt zich voornamelijk tot de leek en tot de drogisterijen. VSM wilde meer en trachtte zijn wetenschappelijk image op te poetsen door zich meer op de artsen te richten, die zoals bekend lange tijd homeopathica op ziekenfonds- en later AWBZ-rekening konden voorschrijven.

VSM zelf werkte hard aan zijn image en aan dat van de homeopathie. Er werden meerdere apothekers in dienst genomen en er kwam een afdeling Research en Development, zoals een echte farmaceutische industrie dat heeft. Zoals reeds vermeld in het artikel over VSM in het vorige *Actieblad* kwamen er cursussen, themadagen, workshops, symposia, rondleidingen en documentatiemateriaal vooral voor artsen. Men richtte zich ook nog wel tot de leek (Pinkhof wees er in 1917 al op, dat de homeopaat zijn patiënt tot mede-ingewijde maakt), maar in toenemende mate tot artsen, dierenartsen, tandartsen, therapeuten, drogisten en dergelijken. VSM ging ook werken met artsenbezoekers en subsidieerde universitaire onderzoekers, die sympathiek ten opzichte van de homeopathie stonden, zoals de Maastrichtse Knipschild en de Utrechtse celbioloog van Wijk. Hierin werden vele tonnen gestoken. Ook werd, wij vermeldden dat ook al eerder, een wetenschappelijke Onderscheiding ingesteld, genoemd naar de inmiddels overleden homeopathische nestor Arij Vrijlandt.

Adverteren in Medisch Contact

VSM ging ook - een novum - adverteren in *Medisch Contact*, het ledenblad van de Koninklijke Maatschappij tot bevordering der Geneeskunst, maar had bij de keuze van haar onderwerp niet veel geluk. In een van die advertenties, het zal in het begin van de jaren tachtig zijn geweest, bepleitte men in zo'n pagina-grote advertentie de homeopathische behandeling van erysipelas. Nu is erysipelas, in goed Nederlands wondroos, een gevaarlijke ontsteking van onderhuids weefsel ten gevolge van besmetting met streptococci, die bij niet-adequate behandeling zelfs dodelijk kan verlopen. Ingezonden brieven schrijvers wezen hierop en de redactie haastte zich te verklaren, dat zij onvoldoende had opgelet en dat dergelijke gevaarlijke onzin niet meer geplaatst zou worden. In 1988 zorgde een VSM-advertentie opnieuw voor vermaak en verbazing in de ingezonden

brievenrubriek. De afdeling p.r. van het bedrijf had nu een onschuldiger onderwerp gekozen, waarmee bovendien de grondslagen van de homeopathie (veel artsen wilden het maar niet begrijpen!) ook nog op simpele wijze kon worden uitgelegd.

'Kun je met koffie slapeloosheid genezen?', zo luidde nu de tekst. 'Koffie is een opwekkend middel en er zijn mensen die de slaap niet kunnen vatten wanneer zij 's avonds koffie hebben gedronken. In de homeopathie wordt koffie, maar dan in homeopathische verdunning, Coffea D3, juist voorgeschreven aan mensen die niet in slaap kunnen vallen omdat er allerlei gedachten door hun hoofd dwarrelen.' En zo ging dat verder: aan goede tekstschrijvers heeft men bij VSM nooit gebrek gehad!

De arts Hoogendoorn nam de moeite zijn reactie op schrift te stellen: hij verbaasde zich er allereerst over, dat de Duitse homeopaat Fritz Donner in 1934 voor dezelfde indicatie hetzelfde middel had gepropageerd, maar dan in een duizendvoud sterkere verdunning. 'Dat schijnt niet zo nauw te luisteren', aldus Hoogendoorn. Hij kwam ook met een interessant tegenvoorstel: 'Kan men ter voorkoming van kosten en om een gang naar de apotheek overbodig te maken, zijn doel niet even goed bereiken als men voor het naar bed gaan tracht de laatste achtergebleven druppel aan het kopje te ontworstelen?'. Hij vroeg zich in gemoede af of de praktizerende homeopathische artsen werkelijk vertrouwen zouden hebben in dit soort medicatie.

(vervolg op pag. 2)

Inhoud

C.N.M. Renckens: Het kort geding	1
Frits Abrahams: Een veer in de alveesklier	4
Volledige tekst van het vonnis in het kort geding van 7 maart 1995	5
Drs. A.L. Ternee: De taal van de kwakzalver (slot)	6

NOTEERT U EVEN?

Jaarvergadering van de Vereniging tegen de Kwakzalverij.
ZATERDAG 7 OKTOBER A.S. TE UTRECHT.

Colofon

Vereniging tegen de Kwakzalverij

Opgericht 1 januari 1881

Correspondentie-adres: Jister 17-19, 8446 CD Heerenveen;
tel. 05130-25956

Bestuur:

Voorzitter: C.N.M. Renckens, vrouwenarts, Hoorn

Secretaris: H. de Vries, apotheker, Heerenveen

Penningmeester: I.H. Harms, dierenarts, Hardenberg

Leden: drs. P.C. Bügel, psycholoog, Groningen;

mr. Th. Douma, advocaat, Haarlem; C.P. van der Smagt,

huisarts, de Bilt; prof.dr. H. Timmerman, hoogleraar

farmacologie, Voorschoten; W.M. Veenema, huisarts,

Joure; W. Zijp, tandarts, Enkhuizen

Adviserend lid: S. Lelie, Middelburg

Redacteur: J.Th. Balk, Keverberg 54, 1082 BE Amsterdam.

Het Actieblad tegen de Kwakzalverij verschijnt 5x per jaar.

Abonnement: f 45 per jaar.

ISSN: 1383-116X

Postgiro van de Vereniging: 32237 ten name van Penningmeester
van de Vereniging tegen de Kwakzalverij, Hardenberg.

De contributie bedraagt thans minimaal f 50 zulks met inbegrip
van het abonnement op het Actieblad tegen de Kwakzalverij; voor
studenten en leerlingverpleegkundigen f 10; begunstiger wordt
men door een schenking aan de vereniging van minimaal f 500.

D. Hoogendoorn

(vervolg van pag. 1)

Met AVRO en NCRV in de bocht

In het najaar van 1991 gooide de firma het maar weer eens over een andere boeg en werd weer gekozen voor een meer directe benadering van de consument. Op de televisie werd door AVRO en NCRV wekenlang reclame gemaakt voor de homeopathie door pseudo-voorlichtingsprogramma's met als titel resp. 'Natuurlijk genezen' en 'Een andere wijze'. Talrijke gelovige en waarschijnlijk daartoe door geld bewogen artsen (Erdsieck, Debats, Bogaerds, Polderman, van der Reijden e.a.) en farmacognosten (ene Van Meer en natuurlijk die vreselijke Utrechtse professor Labadie) werkten mee aan die 'gesponsorde' programma's, waarin de namen van VSM-, Vogel- en Pflügerproducten onbekommerd werden genoemd.

In het *Pharmaceutisch Weekblad* noemde Venema de activiteiten van de omroepen schaamteloos en stelde, dat hier voorlichting niet meer was te onderscheiden van reclame. De Vereniging tegen de Kwakzalverij eiste in een schrijven aan het Commissariaat voor de Media stopzetting van de beide series, maar voorzitter mr. A. Geurtsen liet ons weten, dat hij daartoe niet de bevoegdheid bezat. Wel stelde hij een onderzoek naar de financiering van de series in en dat resulteerde in forse boetes voor de beide omroepen, opgelegd wegens overtreding van de media-wet.

Stijgende omzetcijfers, stijgend zelfvertrouwen

Intussen stegen dus ook in de jaren negentig de omzetcijfers van het bedrijf, tot het record van 47 miljoen in 1994, en dat leidde bij de nieuwe bedrijfsleiding (Fontijn was in 1990 opgevolgd door een driemanschap: Roosenboom, Bech en Dicke) kennelijk tot een schier onaantastbaar gevoel van zelfvertrouwen. Alleen: het gebrek aan erkenning in de wetenschappelijke wereld bleef maar knagen. Die tonnen subsidie aan Knipschild, Van Wijk en aanverwanten, die hadden toch enkele aardige publikaties opgeleverd en de Britse homeopaat Reilly slaagde er zowaar in eens per drie jaar een artikel afgedrukt te krijgen in een gerenommeerd Engels medisch tijdschrift.

Daaruit moest nu toch ook maar eens munt geslagen worden. Het zullen die twee elementen zijn geweest, commercieel succes en frustratie over gebrek aan academische erkenning, die er tezamen met die voor homeopaten zo kenmerkende mengeling van domheid en naïveteit, in 1994 toe leidden, dat men afsprak de volgende beleddiging niet meer te zullen accepteren. Na jaren slikken en zwijgen bij alle hoon, die 'hun homeopathie' ten deel viel, zou men op een geschikt moment zelf de aanval gaan zoeken. De gelegenheid kwam al snel en de tegenstander was toevallig een oude bekende: de Vereniging tegen de Kwakzalverij.

Regelgeving homeopathica in Nederland

Tot op heden mag elke zonderling de paardebloem verwrijven, oplossen in alcohol en flink schokschuddend verdunnen en het spul vervolgens als homeopathisch geneesmiddel in de handel brengen. Er is een wildgroei van homeopathische fabriekjes, vrijwel geen toezicht en het arsenaal kan elk moment worden uitgebreid. Ook VSM profiteerde wel van die vrijheid, want ze bracht enkele jaren geleden heel *zeitgemäß* middelen als 'Petrochem' en 'Milieudetox' in de handel (tegen ziekten door milieuvervuiling!). Toch wilde ook VSM zich graag beschermen tegen ongewenste concurrentie en daarom werd al geruime tijd, vaak via NEHOMA, aangedrongen op registratie van homeopathische middelen.

In het *Pharmaceutisch Weekblad* nr. 45 van november 1994 verscheen van de hand van Lisman, medewerker van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, een stuk over de op handen zijnde - door de EU aan ons land opgelegde - wettelijke regeling voor homeopathica. NEHOMA en de Vereniging tegen de Kwakzalverij kregen van de redactie van het *Pharmaceutisch Weekblad* het verzoek hierop een commentaar te geven. Voor de strekking van die artikelen verwijs ik opnieuw naar het Actieblad van april jl. (Verenigd Europa en de homeopathie, pag. 3 e.v.).

Kort geding aangespannen

VSM zag nu zijn kans schoon en legde onmiddellijk contact met een van Nederlands grootste advocatenkantoren (De Brauw Blackstone Westbroek). Na intensieve voorstudie werden op 30 december 1994 - zes weken na verschijnen van het *PW*-artikel - aange tekende brieven verzonden aan Renckens, De Vries, de Vereniging tegen de Kwakzalverij en de redactie van het *Pharmaceutisch Weekblad*. Men stelde daarin aan alle vier betrokkenen een rechtszaak in het vooruitzicht tenzij:

- 1) men zich voortaan zou onthouden van uitspraken waarin a. homeopathica en/of SRL-gelei op negatieve manier zouden worden besproken, resp. als 'onwerkzaam en nutteloos' zouden worden betiteld; b. SRL-gelei als 'dubieus' werd aangemerkt; c. uitspraken waarin de Symphytum-component van SRL-gelei als 'kankerverwekkend' wordt aangemerkt.
- 2) een rectificatie in het *PW* geplaatst zou worden, waarin de uitspraken van Renckens en De Vries onrechtmatig zouden worden genoemd.
- 3) door elk der gesommeerden een bedrag van f 25.000,- zou worden betaald aan VSM als tegemoetkoming in de door haar geleden schade.
- 4) men zich zou verplichten per overtreding een boete te betalen van f 10.000,-.

Uiteraard waren deze eisen voor alle betrokken partijen onaanvaardbaar en dat werd door de Vereniging tegen de Kwakzalverij aan de advocaat van VSM bericht op 20 januari 1995. Van onze zijde werd besloten geen publiciteit te zoeken, want die zou immers vanzelf wel komen als het proces door zou gaan, hetgeen nog allerm minst zeker leek. De Vereniging wordt wel vaker met juridische actie bedreigd en dankzij haar voorzichtige woordkeuze is het in de afgelopen twintig jaar slechts tweemaal daadwerkelijk tot een proces gekomen (In 1975 mocht Moerman geen kwakzalver genoemd worden en in de jaren tachtig koos VARA-ombudsman Frits Bom partij voor de tevreden Vasolastine-gebruikers). Bovendien leek de zaak voor VSM tamelijk kansloos: de eis, dat wij ons zouden moeten onthouden van negatieve uitspraken over een omstreden geneeswijze als de homeopathie, kon - in het jaar waarin de vijftigste verjaardag van het herstel van de vrijheid van meningsuiting in Nederland werd gevierd - toch weinig kans op inwilliging door de rechter verwachten. Bovendien werd in het gewraakte artikel de naam VSM in het geheel niet genoemd. Nee, toen twee weken later nog niets van VSM was vernomen, had de zaak er alle schijn van dat de sommatie slechts een poging tot schrik-aanjagen en intimidatie was geweest.

Actie VSM prominent in de krant

Inmiddels was de zaak op 24 januari 1995 toch uitgelekt en bracht *Het Parool* de VSM-actie prominent in de krant onder de kop 'Alternatieven slaan voor het eerst hard terug'. Het ligt voor de hand dat VSM, hoewel zij het ontkent, zelf voor het lek heeft gezorgd om gratis publiciteit te verkrijgen. De associatie van een van hun producten (zij maken ook een SRL-gelei en het produkt loopt zelfs zeer goed; het betreft een wrijfmiddel tegen gewrichtsslijtage en spierpijn, maar voorheen tegen nog veel meer kwalen; de bijsluiter werd tussentijds 'opgeschoond') met een kankerverwekkende stof nam men kennelijk op de koop toe onder het oude motto van Henry Ford, die eens zei: 'Ze mogen zeggen rotford, ze mogen zeggen prima ford, zolang ze maar Ford zeggen en die naam correct gespeld wordt!'. Alle grote kranten brachten daarna het nieuws en VSM kon niet meer terug. Men besloot af te zien van een proces tegen het Pharma-

ceutisch Weekblad, maar op 7 februari 1995 vielen de dagvaarding en in de bus bij ondergetekende, De Vries en de VTK.

"De Middeleeuwen even teruggekeerd"

Op 7 maart vond het kort geding plaats in de Amsterdamse Arrondissementsrechtbank. De vice-president van dat hof mr. U. Bentinck leidde de zaak. Het Parool gaf op 8 maart de gang van zaken uitstekend weer: 'In de moderne gangen van het Amsterdamse gerechtshof leken gistermiddag de middeleeuwen even teruggekeerd. Voor de rechter stonden de Vereniging tegen de Kwakzalverij en VSM. De laatste is naar eigen zeggen fabrikant van homeopathische middelen, maar in de ogen van de vereniging weinig meer dan een kwakzalver in managerskostuum. In kort geding poogde de fabrikant de vereniging tot zwijgen te brengen'. VSM deelde ter zitting mede, dat 'SRL-gelei VSM' een kwart van de omzet van het bedrijf opbrengt en dat de omzet sinds de negatieve publiciteit scherp was gedaald. De vereniging zou met een hetze tegen de homeopathie in het algemeen en tegen VSM in het bijzonder bezig zijn, en de advocaat had ook wel een vermoeden waarom. De VTK heeft, aldus de VSM, nogal wat artsen in zijn gelederen en als het gebruik van (homeopathische) zelf-medicatie zou worden vermindert, dan zou dat voor al die artsen extra klandizie betekenen!

De discussie spitste zich echter vooral toe op het al dan niet kankerverwekkend zijn van de gelei en wat de gedaagden daarover nu precies gezegd hadden. VSM maakte aannemelijk, dat de hoeveelheid carcinogeen bij uitwendig gebruik onder de Duitse normen ligt en schreef het ontbreken van waarschuwingen voor gebruik van SRL-gelei door zwangeren en op de niet-intacte huid toe aan nonchalance en niet aan onwil. Op een vraag van de rechter hoe lang het middel al op de markt is, werd geantwoord dat dat inmiddels zo'n drieëntwintig jaar is. Dat antwoord verbaasde de rechter zeer, omdat eerder tijdens de zitting de werkzaamheid van het produkt ter sprake was geweest: *er bleek geen enkel gepubliceerd wetenschappelijk artikel over het middel te bestaan*. De advocaat van VSM had zich bij het aannemelijk maken van de eis tot schadevergoeding zelfs beroepen op voor het produceren van een 'interim-rapport' over een in Engeland lopend onderzoek gemaakte kosten. In dat belangrijke onderzoek wordt het middel vergeleken met een ander smeersel en de SRL-gelei van VSM zou zeer werkzaam zijn gebleken.

Slotbeschouwing

Op 23 maart wees de rechter vonnis. U kunt het elders in dit blad exact nalezen. Gelukkig hebben wij het - vijftig jaar na de ondergang van de Duitse nazi-dwaalleer - niet behoeven mee te maken, dat kritische uitlatingen over een tweehonderd jaar oude, toevallig ook Duitse, dwaalleer in ons land door de rechter verboden zijn. Maar of VSM van het vonnis iets heeft geleerd, dat valt nog te bezien. Op 4 april liet zij via haar advocaat weten, dat hoger beroep tegen het vonnis wordt aangetekend. De strijd van het grote geld ('Keiharde business' schreef *Intermediair* over de VSM-homeopathie op 3 februari) tegen het gezond verstand wordt dus vervolgd. Eén ding is zeker: ook als de tweede uitspraak voor de VSM-leiding wederom negatief uitvalt, dan nog is er voor hen geen vuiltje aan de lucht. Immers, de directie hoeft slechts even de productie-afdeling op te lopen en zich wat *Avena Sativa* toe te eigenen. Deze homeopathische bereiding van haver, bij voorbeeld in D 30 tabletten, heeft namelijk volgens het VSM Vademecum 1989 een toniserend effect bij nerveuze uitputtingstoestanden en is eveneens zeer heilzaam bij slapeloosheid.

C.N.M. Renckens

Een veer in de alvleesklier

In de rubriek 'Bij de rechter' van NCR Handelsblad behandelde Frits Abrahams het geval van een lijder aan suikerziekte die er door een jeugdige paragnoste toe werd gebracht te staken met zijn injecties van insuline. Met noodlottig gevolg. Met toestemming van de auteur nemen wij dit artikel hier over, waarbij de namen van verdachten en getuigen, zoals te doen gebruikelijk in de betreffende rubriek om redenen van privacy zijn gefingeerd.

Het is onvermijdelijk dat Astrid Tallinge terecht moet staan, maar eigenlijk is het jammer dat het hele schemerwereldje achter haar buiten schot kan blijven. Het wereldje van halfgare paragnosten, parapsychologen en paranormale genezers dat in Nederland op zoveel sympathie van de media kan rekenen, dat ontvankelijke zieltjes als Astrid erdoor beïnvloed raken. Met noodlottige gevolgen.

Astrid Tallinge is pas achttien jaar. Ze is een gezet meisje, gekleed in een spijkerbroek en een rood-wit T-shirt. Ze moet voor de Utrechtse rechtbank terechtstaan voor doodslag (subsidiar dood door schuld) op de 24-jarige Gerard Franing. Franing leed vanaf zijn jeugd aan suikerziekte. Hij had de ziekte goed onder controle dankzij vier insuline-injecties per dag.

De laatste tijd wilde Franing perse van zijn ziekte af. Hij had graag een kind van zijn vriendin, en hij was bang dat zijn ziekte erfelijk was. Dus wendde hij zich tot Astrid Tallinge die kort tevoren wondere gaven bij zichzelf had ontdekt. Het zat bij Astrid in de familie: haar grootmoeder was ook al paragnoste.

Na haar LEAO-opleiding voelde Astrid zich in april 1994 opeens overvallen door haar gaven. Haar overtuiging nam zulke obsessieve vormen aan dat haar moeder en haar zuster Corry zich ernstig zorgen begonnen te maken. In het najaar volgde Astrid in Frankrijk een werkweek bij de paragnost André Groote, bekend van de bizarre, occulte theorieën die hij sinds jaar en dag bij *Veronica* kan spuien.

Terug in Nederland nam Astrid een schriftelijke LOI-cursus in natuurlijke, geneeskrachtige kruiden, en begon een carrière als genezeres. Gerard Franing behoorde tot haar eerste klanten. Franing kwam eerst met herniaklachten bij Astrid. Al na een kwartiertje kon hij fluitend haar zolderkamertje bij haar ouders verlaten. Exit hernia. Nu de suikerziekte nog.

Op vrijdagavond, 13 januari, nam Franing zijn laatste insuline-injectie. De volgende dag begon Astrid haar behandeling. Daarvoor trad zij eerst thuis uit haar lichaam om een onstoffelijk bezoekje aan Franing te brengen. Die lag te woelen in zijn bed. Astrid keerde terug naar huis om weer in haar lichaam te treden. Ze raadde Franing - via zijn moeder - aan zich onder de douche af te strijken. Het was de bedoeling dat de ziekte op haar, Astrid, zou overslaan.

Die morgen bracht Astrid ook een lijfelijk bezoek aan Franing. Ze streek over zijn lichaam en voelde zich steeds beroerd worden. Toen ze enkele uren later naar huis ging, zei ze tegen Franing: "Je hoeft niet meer te spuiten".

Dit alles heeft Astrid in eerste instantie tegen de politie verklaard. Maar vandaag, voor de rechter, wil ze daaraan niet meer herinnerd worden. "Ik heb het niet gezegd", zegt ze herhaaldelijk.

De voorzittende rechter, mevrouw mr. M. Veldhuijzen, leest voor: "U heeft gezegd: als er insuline wordt gespoten, gaat het helemaal mis met hem".

"Heb ik niet gezegd", snibt Astrid.

"Maar het is uw laatste zin! Meteen daaronder staat uw handtekening".

"Ik heb niet alles gelezen".

Ook haar oudere zuster Corry is opeens opvallend kort van memorie. Zij had tegen de politie gezegd dat Astrid vorig jaar onhandelbaar was geworden. Zij was niet meer af te remmen, zus en ouders hadden geen invloed meer op haar. Als getuige voor de rechter haalt Corry haar schouders op: "Dat heb ik allemaal nooit gezegd".

Er moeten zich van 14 tot en met 16 januari bloedstollende taferelen hebben afgespeeld ten huize van Gerard Franing. Gesecondeerd door zijn vriendin, vocht Franing op zijn bed tegen zijn lichaam dat om insuline sméekte, maar het niet kreeg. Franing werd al zieker en zieker, tot aan halve bewusteloosheid toe. Af en toe kwam Astrid langs voor een korte behandeling. Haar moeder en Corry gingen soms mee, en ook de moeder van Franing kwam er wel eens bij.

De behandeling bestond onder meer uit het uitdrijven van de geest van Franings overleden vader, van wie hij de ziekte zou hebben geërfd. Daartoe moesten kaarsen naast een foto van hem worden opgebrand. Ook stak Astrid, helaas niet zichtbaar voor het blote oog, een veer in de alvleesklier van Franing.

"Waarom?" vraagt de rechter.

"Ik wilde dat die klier weer ging werken", zegt Astrid.

Astrids moeder drong enkele keren voorzichtig aan op het inschakelen van een huisarts, maar ze kreeg geen steun. Ook Franing zelf verzette zich er tegen.

Achteraf is echter de vraag: in hoeverre was Franing nog bij zijn volle verstand? Een als getuige-deskundige opgeroepen internist zegt: "Gezien het verloop van de bloedsuikerspiegel was hij al vanaf zondagmorgen niet meer in staat om vanuit zijn vrije wil te spreken".

Met Astrid ging het niet veel beter. Zij verbeelde zich immers dat zij de ziekte van Franing had overgenomen. Haar moeder zag haar thuis ziek worden. "De suikerkristallen verschenen op haar handen", verklaarde ze tegen de politie.

"Is dat zo?" vraagt de rechter.

Astrid knikt. "Later zaten ze ook op mijn gezicht".

"Het kan niet dat kristalsuiker op de huid verschijnt", zegt de internist droog. "Glucose evenmin".

In huize Franing woedde inmiddels een storm van hysterie die zich niet meer liet bedwingen. Franing slaapt zeer onrustig in de nacht van zondag op maandag. Overdag is hij maar af en toe bij kennis. Maandagavond wordt hij doodziek wakker, en hij zegt: "Ik heb het gewonnen, er is geen arts nodig".

Plotseling ziet Astrid dat hij niet meer ademt. Grote paniek. Corry belt het alarmnummer, Astrid gooit een teil water over Franing. Maar Franing zal niet meer bijkomen. 's Avonds om elf uur wordt in het ziekenhuis zijn dood geconstateerd.

"Zou Franing ook zijn overleden als u hem niet had behandeld?" vraagt de officier van justitie, mr. J. Plooy.

"Iedereen kan elk moment overlijden", zegt Astrid.

"Zegt u toch niet: het is zijn eigen schuld?" vraagt de rechter.

"Hij had kunnen spuiten, als hij dat wilde".

"Heeft u nooit gedacht: het is mijn schuld?"

"Ik denk dat ik onschuldig ben".

De officier eist een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 24 maanden waarvan 6 voorwaardelijk. "Zij heeft nagelaten medische hulp in te roepen", zegt hij.

Astrid slaat de handen voor de ogen en begint te huilen - het enige moment waarop ze emoties toont. De forensische psychiater wist geen raad met haar. "Ze vertelde me dat ze in de gevangenis aura's van medegedetineerden instraalde. Die vrouw is gek, denk je dan. Ontoerekeningsvatbaar. Maar ik vond geen psychische stoornissen waaruit dit zou kunnen voortkomen".

De advocaat, mr. W. Tijsseling, vraagt vrijspraak. "Het initiatief om te stoppen met insuline lag bij hem, niet bij haar".

(Het vonnis, twee weken later: voor dood door schuld: een gevangenisstraf van negen maanden waarvan drie voorwaardelijk.)

Frits Abrahams.

Het vonnis in het kort geding (volledige tekst)

IN NAAM DER KONINGIN

vonnis 23 maart 1995

DE PRESIDENT VAN DE ARRONDISSEMENTSRECHTBANK
TE AMSTERDAM, RECHTSPREKENDE IN KORT GEDING in
de zaak:

rolnummer KG 95/507Be van:

de besloten vennootschap VSM GENEESMIDDELEN B.V.,
gevestigd te Alkmaar,
eiseres bij dagvaarding van 15 februari 1995,
procureur mr E.M.L. Moerel,

tegen:

1. DE VERENIGING TEGEN DE KWAKZALVERIJ, gevestigd
te Amsterdam,
 2. Cornelis Nicolaas Maria RENCKENS, wonende te Hoorn,
 3. Harry DE VRIES, wonende te Heerenveen
- gedaagden,
procureur mr W.D.T.D. Wiarda,
advocaat mr Th.J. Douma te Haarlem.

Verloop van de procedure:

Ter terechtzitting van 7 maart 1995 heeft VSM gesteld en gevorderd
overeenkomstig de in fotokopie aan dit vonnis gehechte dagvaar-
ding.

Gedaagden, hierna ook gezamenlijk aangeduid als de vereniging,
hebben verweer gevoerd met conclusie tot weigering van de ge-
vraagde voorzieningen.

Na verder debat hebben partijen stukken, waaronder van weerszij-
den producties en pleitnotities, overgelegd voor vonniswijzing.

Gronden van de beslissing:

1. In dit vonnis wordt uitgegaan van de volgende feiten:

- a. VSM, producent van homeopathische en fytotherapeutische
produkten, brengt de wrijfmiddelen SRL gelei en Spiroflor/
SRL gelei op de markt, die onder andere symphytumtinctuur
bevatten. De woordmerken SRL GELEI VSM, SRL en SPI-
ROFLOR zijn gedeponeerd bij het Benelux Merkenbureau.
- b. Renckens en De Vries zijn respectievelijk voorzitter en
secretaris van het bestuur van de Vereniging tegen de Kwak-
zalverij, die zich ten doel stelt de kwakzalverij op genees-
kundig, farmaceutisch en aanverwant gebied te bestrijden.
- c. Renckens en De Vries hebben in die hoedanigheid een com-
mentaar gepubliceerd in het Pharmaceutisch Weekblad (jaar-
gang 129, nr. 45 1994, blz. 1151), onder de titel "Een wette-
lijke regeling voor homeopathica (III)".
Daarin komen de volgende passages voor:
*"De Vereniging tegen de Kwakzalverij had liever gezien dat
homeopathica werden bestempeld als de produkten die ze
zijn: volstrekt onwerkzaam en nutteloos. (...)
Een wettelijke regeling voor homeopathica lijkt in het ver-
band van de Europese Gemeenschap echter onontkoombaar.
Het kan ook goede kanten hebben als de regeling leidt tot eli-
minatie van dubieuze produkten. Een bestseller als SRL-
gelei bijvoorbeeld - waarvan de Symphytum-component in
dierproeven kankerverwekkend is gebleken - zal dan hope-
lijk van de markt verdwijnen (1). (...)"*

Literatuur

1. De Smet PAGM. *De keerzijde van alternatieve middelen.*
Gebu 1993; 27 : 1-4".
- d. De Vries heeft zich in het televisieprogramma "Lijn V", uit-
gezonden op 26 oktober 1994, onder meer als volgt uitgela-
ten:
*"Het gevaar hiervan is dat op een gegeven moment mensen
gaan denken: 'nou, het is veilig, het is betrouwbaar' en dan
krijg je produkten als SRL-gelei (...) op de markt".
"Dat is Symphytum Rhus Ledum-gelei.
Dat wordt gebruikt als smeermiddel bij spierpijn en kneu-
zingen en dergelijke.
Nou, ik zeg ook niet dat het niet zou werken, maar iedere ge-
lei die, er zit een stof in die kankerverwekkend is en dan denkt
iedereen: 'nou ik heb een onschuldig materiaal in handen'
en blijkt er een kankerverwekkende stof in te zitten.
Oh, er zit symphytum in en symphytum daar is van aange-
toond dat het kankerverwekkend is".*
- e. VSM heeft bij brieven van 30 december 1994 aan de veren-
iging bezwaar gemaakt tegen de hiervoor genoemde schriftel-
ijke en mondelinge uitlatingen.
- f. In januari 1995 zijn in de dagbladpers de volgende artikelen
verschenen waarin uitspraken van De Vries worden gecite-
erd over kankerverwekkende elementen, te weten pyrroli-
zidine-alkaloïden (PA's), die voorkomen in de symphytum-
component van de SRL en Spiroflor/SRL gelei:
 - **Het Parool**, 25 januari 1995:
*"Claim na kritiek op alternatief medicijn. 'Alternatieven'
slaan voor het eerst hard terug";*
 - **Noord Hollands Dagblad**, 26 januari 1995:
"VSM eist 50 mille van club tegen kwakzalverij";
 - **De Volkskrant**, 26 januari 1995:
*"Boze fabrikant homeopathische medicijnen eist genoeg-
doening";*
 - **Het Parool**, 28 januari 1995:
"Affaire SRL-gelei toont gat in medicijnen-wet";
 - **Intermediair**, 3 februari 1995:
"Keiharde business";
 - **Intermediair**, 24 februari 1995:
"VSM klaagt Vereniging tegen de Kwakzalverij aan".
2. VSM stelt dat de vereniging onrechtmatig jegens haar handelt
door onjuiste, misleidende en onnodig denigrerende uitlatingen
te doen over homeopathica in het algemeen en SRL- en Spiro-
flor/SRL-gelei in het bijzonder. Het PA-gehalte van die laatste
produkten is volgens VSM zeer laag (gemiddeld 0,15 µg per
gram gelei) en blijft zelfs bij een extreem gebruik ruim beneden
de in Duitsland geformuleerde grenswaarde van 10 µg per dag.
VSM stelt voorts dat de vereniging inbreuk maakt op haar mer-
kenrechten in de zin van artikel 13A lid 2 Benelux Merkenwet.
Op die gronden vordert zij:
 - de vereniging te verbieden ongunstige mededelingen te doen
over homeopathica en/of (de symphytum-component van)
SRL c.q. Spiroflor/SRL gelei;
 - de vereniging te veroordelen in het eerstvolgende nummer
van het Pharmaceutisch Weekblad een rectificatie openbaar
te laten maken;
 - de vereniging te veroordelen VSM een voorschot van
f 50.000,= op schadevergoeding te betalen;één en ander als nader omschreven in het petitum van de dag-
vaarding.
3. Bij de beoordeling van de vordering is allereerst van belang dat